

roval pred lisico. Ve pa tudi, da zvonček pripada njemu. Posebej zanj je zrasel na drevesu, ki ga je zajček razveseljeval s svojimi obiski in dobrimi mislimi. Zato zbere ves svoj pogum in lisici reče: »... hrušk ti dam, kolikor hočeš, zvončka pa ne.« Lisica se ne zmeni za etično sporočilo njegovih besed in s tem prelomi naravni red stvari, zaradi česar se dogajanje začne obračati proti njej. Čudežni predmet je pripravljen služiti samo pravemu lastniku, ki zna darove, ki mu jih daje, deliti z drugimi. V tej pravljici se v vlogi pomočnika pojavi medved, ki nemočnemu zajčku pomaga do čudežnega zvončka, s čimer spet vzpostavi naravni red stvari. Pravzaprav ima zajček dva pomočnika. Na fizični ravni mu pomaga medved, ki spravi lisico v red, na duhovni ravni pa bdi nad njim in zvončkom drevo s svojimi skrivnimi močmi.

V pravljici *Luknjica* nastopa najbolj nemočno bitje te knjige, brezdonna miška, ki sama tava po svetu, prepuščena nevarnostim poti. A zgodi se presenetljivo: svojo luknjico najde na begu pred mačko, slaba okoliščina preide v dobro. Naj ji je pri tem pomagala gola sreča, intuicija ali oboje, na koncu pravljice je miška čisto srečna. Dom pa išče tudi deklica brez staršev v pravljici *Kotiček na koncu sveta*. Njena intuicija je posebljena v treh mačicah, ki jo spremljajo na poti, ji odsvetujejo tri domovanja in jo opogumljajo, da prebrodi visoko vodo. Takoj ko sprejme težjo pot namesto lažjih poti, zagleda cingljajoča drevesa, ki ji odstrejo njen dom, tak z zlatim petelinčkom na strehi, ki je čakal prav nanjo in njene tri živalske pomočnice.

Vsak pravljичni junak ima na koncu več, kot je imel na začetku, če že ne fizično, gotovo izkušnjsko, kar nekaj od njih pa jih je obogatenih za spoznanje, da na svetu ne v dobrem ne v slabem nismo sami.

Ritmično valovanje, zvočna barvitost, besede, ki živijo v srcu podob, elementi

ljudskega izročila, ki v sodobni pravljici dobijo simbolne pomene, vse to daje pisavi Anje Štefan velik čar in lepoto. Čisto posebno mesto v tej knjigi in sodobnem slovenskem pravljичarstvu nasploh pa pripada pravljici *Kotiček na koncu sveta*, ki s svojim seganjem v globino mita in globino časov tako zaobjame nezavedno, da sproža katarzične učinke.

Ilustracije Marjance Jemec Božič so predstavne, tople in razigrane. Tankočutno sledijo dramatičnim vzgibom pripovedi in notranjim stanjem pravljичnih junakov, njihovim žalostim in veseljem. S svojimi barvami in podobami se razprostrejo v odprt smeh ob medvedovem reševanju lisice izpod hrušk in se barvno omejujejo na minimum ob petelinovih črnogledih predstavah o prijateljih. Z velikim poslušom pa upodobijo tudi tisto drugo resničnost, ki jo priklicuje pisava Anje Štefan.

Lidija Gačnik Gombač

ONKRAJ SVETA

Andrea Petrlik Huseinović je hrvaška ilustratorica, ki je ustvarjala v otroških revijah, risala čestitke in plakate, slovenskemu občinstvu pa se je predstavila z upodobitvami *Sebičnega velikana* (2004) in *Srečnega kraljeviča* (2005) Oscarja Wildea, Collodievega *Ostržka* (2005) v priredbi Sanje Pilič, ilustrirala je tudi rusko ljudsko pravljico *Zlatolaska in trije medvedi* (2004) in slikanici sodobnih hrvaških avtorjev Kašmirja Huseinovića *Lektor Jakob* (2004) in Sunčane Škrinjarić *Trije snežaki* (2005). Temu je treba dodati še tri avtorske slikanice, ki zaslužijo temeljitejšo obravnavo.

Že za prvo slikanico, *Modro nebo* (2005), je avtorica prejela Zlato plaketo

na 19. bienalu v Bratislavi in nagrado Grigor Vitez. Sama zgodba je nekoliko razvlečena, plašno in nevešče podana, vendar do skrajnosti pretresljiva, kar je v zvrsti, ki pravzaprav ne dopušča kontemplacije, ampak domišljena in jasna izhodišča, presenetljiv presežek. Pripoved nedvomno izhaja iz ustvarjalkinega intimnega sveta, saj je pri desetih letih izgubila starše. Tako že uvodoma poudari, koliko otrok odrašča brez prave ljubezni in kako so prisiljeni praznino drugače zapolniti. Pri tem se ji sicer zgodi neljuba napaka, ko pravi: »Vsakdo je vsaj enkrat v življenju slišal pravljico o Pepelki. Zgodbo o deklici, ki je ostala brez mame in očeta /.../« Razpravljanje o tem je dlakocepstvo in je za samo slikanico popolnoma nepomembno dejstvo. Brez dvoma je vsakomur jasno, da je Pepelka imela očeta, ki pa se do nje res ni vedel s posebno naklonjenostjo. V nekem smislu bi torej lahko trdili, da je deklica bila brez staršev, najbrž pa bi se s tem pomen pravljice preveč spremenil. V naši slikanici je deklica živela brez pristne ljubezni in se je zato počutila zelo osamljeno. »Deklica je vse dneve risala modre slike, prebirala žalostne zgodbe in gledala skozi okno. /.../ Začela je živeti v svojem svetu.« Strmela je v nebo, saj je verjela, da je tam njena mamica. Počasi so se ji začele prikazovati živali in ob vsaki od njih se ji je obudil poseben spomin nanjo. Ta domišljjska doživetja so se stopnjevala in kmalu so postala nebeška bitja tista, ki so se spominjala mamine prijaznosti. Nekoč pa se je pojavila nenavadna ptica, ki je imela v svojem telesu vrata. V znak hvaležnosti za mamino dobroto je prišla po deklico, da bi ji povrnila ljubezen in toplino. »Deklica je vstopila skozi vrata in se povzpela po stopnicah. Od tedaj je nihče ni več videl.« Na prvi pogled je to tako žalosten konec, da se celo *Deklica z vžigalicami* zdi srečnejša. Ko se tej v mrazu začne iztekati življenje, se ji v plamenčku prikažejo same imenitne reči in

na koncu pride po njo babica, vsa blaga, lepa in velika, da jo vzame v naročje in potem skupaj poletita v nebo. Andersen zaključí: »Nihče pa ni vedel, kolikšno lepoto je doživela in kako veličastno je s staro babico stopila v veselo novo leto.« (*Deklica z vžigalicami*, v: Andersen, Hans Christian: *Pravljice*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1998, str. 174.) Andrea Petrlik Huseinović bralcu nedvoumne odreditve ne ponuja, saj je srečanje z mamico možno, vendar negotovo, medtem ko deklica preprosto izgine. Seveda pa avtorica, ki je v Zagrebu zaključila Akademijo za likovne umetnosti, pozna govorico barv. To, da je vsa slikanica v modrem in da tudi v naslovu poudarja to barvo, ne more biti naključje. Modra je v Chevalier-Gheerbrantovem *Slovarju simbolov* (1993) barva praznine in neskončnosti, pa tudi barva modre ptice, ptice sreče. Vstop v modro barvo pomeni stopiti na drugo stran zrcala in zato je tudi omemba *Alice v čudežni deželi*, ki ji jo je brala mama, pomenljiva: ona je bila tista, ki je deklico vpeljevala v likovni svet, zato jo lahko v ustvarjanju vedno znova občuti in podoživi. To pa avtorica potrjuje tudi v spremni besedi: »Slikanico sem posvetila svoji mami. Od nje sem podedovala ljubezen do barv in čopičev ter nadaljevala sem tam, kjer se je ona ustavila.«

Za drugo avtorsko delo *Ciconia ciconia, bela štokrlja* (2004) je Andrea Petrlik Huseinović spet prejela nagrado, tokrat Grand prix na Oita Biennial of illustrations. Osamljenost in odtujenost, ki ju najdemo v *Modrem nebu*, pričujoča slikanica nadgradi z vojno. To je v tej zvrsti precej nenavadno. V mladinskem leposlovju seveda poznamo dela z vojno tematiko, takšna sta denimo *Dnevnička Anne Frank* in *Zlate Filipović* ali pa Brucknerjeva *Sadako hoče živeti*, če naj se izognemo otroškim dnevniškim zapisom. V slikanico, ki je večinoma namenjena najmlajšim bralcem, vojna redko

zaide. Izjema so morda le zgodbe, ki se navezujejo na narodnoosvobodilni boj, vendar tam ne gre za doživljanje vojne kot take, ampak za herojstvo, tovariško zvestobo in vse prežemajočo ljubezen do domovine. V *Ciconii ciconii, beli štorclji* si nasproti stojita štorclja, ki po ljudskem verovanju prinaša blagostanje in otroke, ter vojna, ki uničuje kulturne in naravne danosti in ropa posameznikova bogastva. Štorclja, nosilka dobrih znamenj, je pravzaprav prisposoda domovine kot prostorsko omejene celote, ki jo poseljuje in čuti kot svoj dom določena skupina ljudi. Zaradi vojne je pregnana iz svojega idiličnega sveta in avtorica jo v nekoliko razvlečeni zgodbi odpelje v svet, da bi našla nov dom. To seveda ni možno in štorclja se po končani vojni vrne v domovino, v vas Čigoč, kjer prebiva več štorcelj kot ljudi. Nov dom je tako skoraj rajski, življenje na Hrvaškem lepše, ljudje boljši. Pa vendar tudi v tem delu, tako kot v *Modrem nebu*, najdemo presenetljivo potezo. V pripovedi Andree Huseinović Petrlik je namreč možno prepoznati posebno vrsto domotožja, ki se najbrž prebudi, kadar je človek prisiljen nasilno potrgati svoje korenine, presaditi spomine in občutja v nek tuj in popolnoma nov svet. To je morda najhujše nasilje, ki ga lahko doživi človek: biti živ, hkrati pa proti svoji volji do neprepoznavnosti spremeniti življenjski tok. Ta občutja, skoraj pretirano občudovanje rojstnih mest in posameznikova izkoreninjenost, je pogosto opaziti v sodobnih hrvaških in bosanskih delih, ki se ukvarjajo z vojno na področju bivše Jugoslavije. V *Ciconii Ciconii, beli štorclji* se to seveda ne more izraziti v vsej svoji obsežnosti, vendar so že zametki dovolj zgovorni. Srečen konec pa je tista poteza, v čemer se slikanica od navedenega bistveno razlikuje.

Moja družina (2004) je najbolj lahkotno delo. Napisano je iz perspektive petletnega Luka, ki ima starejšo sestro Lucijo, mamo igralko in očeta zdravnika.

Z njimi živita tudi dedek in babica in še muc Sivko. Vsi družinski člani imajo neko posebnost. Lucija se važi, da že hodi v šolo in rada dolgo spi, mama pa pozabi na kosilo, kadar se pripravlja na novo vlogo. Največ domišljije v fantu zbuja ta dedek in babica s pripovedovanjem svojih zgodb. Dedek je nekoč bil mornar in tudi Luka se »v banji vsak večer uči upravljati ladjico /.../« Babica pripoveduje zgodbe za lahko noč in takrat Luka sanja, da je »princ, ki bo princeso rešil pred zlobno čarovnico.« Maček Sivko neprestano prede od sreče. Najbolj srečen čas za Luko je, ko se ob dobrem nedeljskem kosilu zbere vsa družina in ko vsak družinski član pove svojo zgodbo: stari starši o svoji mladosti, starši o začetkih svoje ljubezni in Lucija o praznikih. Luka odrašča v zavetju staršev in starih staršev, ki se imajo radi in ki imajo radi svoje otroke. Njegovo življenje je prepredeno z varnostjo, dobrimi nedeljskimi kosili in številnimi zgodbami, ki burkajo njegovo domišljijo.

Andrea Petrlik Huseinović je predvsem ilustratorica, zato bi bilo njeno delo nujno pregledati tako z likovne kot z literarne plati. Zaradi tesnega prepletanja obeh jezikov se ustvarjalka v slikanicah uspešno spopada s temami, ki v to zvrst redko zaidejo. Kot pisateljica je sicer nekoliko nevešča, vendar premore izredno izpovedno moč, pri tem pa uporablja tudi govoricu simbolov. Njene zgodbe temeljijo na občutenju mogočnega čustva, ki v danem trenutku verjetno zapolnijo vso njeno bit, naj gre za odtujenost ali srečo znotraj družinskega kroga ali za izkušnjo vojne, ki zaznamuje slehernikovo življenje.

Andreja Babšek